

Oslo, 30. september 2020

Til Klima- og miljødepartementet (KLD)

Rapportering om norsk gjennomføring av Århuskonvensjonen – høringsuttalelse

Vi viser til høringsbrev av 19. juni 2020 angående høring av rapportering av norsk gjennomføring av Århuskonvensjonen (deres ref 12/5236-179).

Norsk Friluftsliv representerer de 18 største frivillige friluftslivsorganisasjonene i Norge med til sammen rundt 950.000 medlemskap og rundt 5.000 lokale lag og foreninger. En av hovedoppgavene for Norsk Friluftsliv er å ivareta allemannsretten og det enkle og naturvennlige friluftslivets vilkår i Norge, herunder organisasjonenes muligheter til innsyn og medvirkning i alle saker som berører natur og friluftsliv.

Bakgrunn

Århuskonvensjonen skal sikre allmennheten rett til miljøinformasjon, deltaking i behandling av vedtak og rett til klage og domstolsprøving på miljøområdet. Konvensjonens parter er forpliktet til å rapportere om nasjonal gjennomføring av konvensjonen. Sist gang Norge rapporterte var i 2016 og rapporten fra den gang skal nå oppdateres i tråd med nasjonal utvikling på området.

Generelle bestemmelser (Artikkel 3)

Under avsnittet *Utdanning og bevisstgjøring* er det blant annet beskrevet tiltak i skolen som har som mål å styrke utdanning for bærekraftig utvikling. I den forbindelse mener Norsk Friluftsliv det vil være naturlig å nevne prosjektet *Friluftsliv i skolen*, som står på KLDs budsjett og der Norsk Friluftsliv er gitt prosjektlederansvaret.

Prosjektet *Friluftsliv i skolen* har som mål at naturen i større grad skal brukes som læringsarena. For å gjøre det lettere for lærere å bruke naturen som læringsarena er det laget et årshjul for uteskole med over 40 tema med bakgrunnsstoff og tips om aktiviteter. På prosjektets nettside, www.friluftsliviskolen.no/, er det samlet mange ressurser med undervisningstips. Her er det også en søkemotor over alle læringsmål i alle fag og trinn, med forslag til uteaktiviteter. Manglende kunnskaper om uteskolepedagogikk kan likevel gjøre at mange pedagoger ikke tar i bruk oppleggene. Norsk friluftsliv arrangerer derfor kurs i «Naturen som læringsarena», alene eller sammen med lokale friluftslivaktører.

Retten til miljøinformasjon (Artikkel 4)

Ifølge Artikkel 4 har offentlige myndigheter plikt til å gi ut miljøinformasjon når de får spørsmål om dette. I vårt innspill til rapporteringen i 2016 tok vi opp to punkter/eksempler der manglende åpenhet er et problem:

- Manglende muligheter for innsyn i grunnlaget/begrunnelsen for et forslag eller vedtak når dette ligger i interne dokumenter. (Eksemplet vi brukte var et høringsnotat fra

Kommunal- og moderniseringsdepartementet der det i begrunnelsen for forslaget ble henvist til et internt notat, som var unntatt offentlighet.)

- Konsesjoner eller tillatelser, som er gitt, hvor det gis store rom for endringer i ettertid, når endelig utforming av tiltaket gjøres. (Eksemplet vi brukte var MTA-plane i forbindelse med vindkraftkonsesjoner.)

Vi ser at dette ble nevnt i forrige rapportering i 2016, men at det nå er tenkt tatt ut, uten at det er beskrevet noe om hvordan disse problemene er løst, eller hvorfor de eventuelt ikke er løst. Dette bør beskrives i rapporten.

Manglende muligheter for domstolsprøving (artikkel 9)

Århuskonvensjonen krever at allmennheten, herunder natur- og friluftslivorganisasjoner skal ha *«tilgang til en overprøvningsprosedyre for en domstol og/ eller et annet uavhengig eller upartisk organ etablert ved lov, for å bestride den materielle og prosessuelle lovligheten av enhver beslutning»*. Videre står det at overprøvningsprosedylene skal *«være vederlagsfrie eller forbundet med lave kostnader»* og at myndighetene *«skal vurdere å opprette hensiktsmessige hjelpemekanismer for å fjerne eller redusere økonomiske og andre hindringer som står i veien for adgang til overprøving»*.

Norsk Friluftsliv mener at denne artikkelen ikke er oppfylt da allmennheten, herunder natur- og friluftslivorganisasjonene, risikerer svært høye kostnader ved en slik prøving i en domstol. I 2016 brukte vi et eksempel, der Norges Jeger- og Fiskerforbund og Norsk Friluftsliv ble ilagt saksomkostninger på 164.937,50 kroner, uten at vi engang fikk prøvd saken for domstolen (Utmarksdomstolen for Finnmark), da saken ble avvist.

Vi mener vårt syn støttes av FNs Spesialrapportør for menneskerettigheter og miljø, som etter et Norgesbesøk i 2019, anbefaler Norge å vurdere etablering av en miljødomstol eller miljøklagenemd.

Imidlertid fikk et forslag i 2019, om opprettelse av en miljøklagenemd, ikke flertall i Stortinget. Dette ble begrunnet med muligheten som finnes til å klage til nærmeste overordnede forvaltningsorgan og muligheten til å ta saken til de vanlige domstolene. I tillegg vises det i forslaget til rapportering til mulighetene til å klage til Sivilombudsmannen.

Norsk Friluftsliv mener muligheten til å klage til et overordnet forvaltningsorgan ikke tilfredsstillende konvensjonens krav til en uavhengig klagemulighet. Heller ikke en klage til Sivilombudsmannen gir noen garanti for at et eventuelt medhold i klagen, blir fulgt opp av forvaltningen.

Til slutt er det selvsagt mulig, slik Stortinget sier, å ta saken til en ordinær domstol. Men dette er ingen reell mulighet, slik Norsk Friluftsliv opplever det. Risikoen for å bli idømt høye saksomkostninger er reelt, noe eksemplet ovenfor fra Utmarksdomstolen for Finnmark viser. Dette gjør at allmennheten i praksis ikke har en reell tilgang til en uavhengig domstolsprøving, eller annen uavhengig prøving av saker på miljøområdet, noe som underbygges av at det er svært få saker på miljøområdet som havner i retten. Dette problemet ble også påpekt av flere i forbindelse med rapporteringen, både i 2013 og i 2016.

Denne manglende muligheten for en uavhengig prøving av vedtak på miljøområdet, hindrer etter Norsk Friluftsliv syn, gjennomføringen av artikkel 9 i Norge, noe som må gå tydelig fram av rapporteringen.

Konklusjon

Som eksemplene ovenfor viser er det fortsatt mangler og svakheter i det norske forvaltningssystemet i forhold til de forpliktelsene som ligger i Århuskonvensjonen. Dette må framgå i den norske rapporteringen til konvensjonen og det må settes i verk tiltak for å rette opp disse manglene.

Med vennlig hilsen
Norsk Friluftsliv

Hans Erik Lerkelund
fagsjef naturforvaltning